

????????????????????

JAN SIERHUIS:

‘Gewoon doorgaan, dat is het beste’

Jan Sierhuis (78) heeft het er maar druk mee. Op de ezel in zijn ruime Amsterdamse atelier staat zijn volgende werk alweer in de grondverf. Om hem heen staan vele honderden doeken in rekken of links en rechts verspreid over de vloer. Hij is bevriend met de koningin, maar ze heeft nog nooit een schilderij van hem gekocht.

TEKST RENÉ SEGHERS FOTOGRAFIE RENÉ SEGHERS, NICO KOSTER

Sierhuis knikt: ‘Ze heeft me een paar keer uitgenodigd op het paleis, als ze een borrel gaf. Maar bij mijn weten heeft ze inderdaad nooit een schilderij van me gekocht, terwijl ze toch een aardige collectie heeft. Waar we dan over praten? Nou ja, van alles een beetje. Ook over kunst. Ze heeft me verteld dat ze het erg waardeerde dat ik een schilderij heb gemaakt voor het Beatrixfonds, waar zij natuurlijk beschermvrouwe van is. Voor het goede doel ja, waarom zou je als je een zeker punt in je leven hebt bereikt niet een kleine bijdrage leveren? Het schilderij bracht 13.000 euro op, ik hoop dat ze er iets goeds mee kunnen doen.’ Wat het goede doel betreft valt er bij Sierhuis nog wel wat te halen, grap ik met een gebaar op de enorme hoeveelheid schilderijen die in het atelier staan opgestapeld. Verkoopt de schilder zo slecht? Sierhuis glundert: ‘Nee jongen, dat is het niet, bijna alles wordt al mijn hele leven recht uit mijn handen gekocht. Maar ik ben workaholic, ik ga maar door. En ja... ik, eh... koop ook nog wel eens een schilderijtje...’ O ja, van wie dan? Sierhuis schraapt zijn keel: ‘Nou... van mezelf... Ja, soms gebeurt het me dat iemand belt en zegt: ‘Jan, ik zag ergens iets hangen, is dat wat voor jou?’ Zo heb ik al vroeg een stadsgezicht uit de jaren veertig teruggekocht. En deze fraaie dame uit Parijs, en dat schilderij daar. Dat stadsgezicht was een mooie deal. Ik had het ooit voor vijftig piek verkocht en een paar jaar later kwam die man bij me terug. Het ging financieel niet meer zo goed, of ik het niet terug wilde kopen. Hij wilde er 350 gulden voor hebben, ik zeg: ‘Ik mats je, ik geef je 250 gulden.’ Zo is het hier dan weer terug gekomen. Die dame op dat schilderij ook, daar had ik goede herinneringen aan en ja, dat hing ineens in een galerietje. Dat was al wat later. 2.500 Gulden heb ik er voor betaald, maar ik kijk er elke dag nog met plezier naar!’

Huis-, tuin- & keukenschilder

De vraag naar hoe Sierhuis zich als kunstenaar heeft ontwikkeld laat zich moeilijk beantwoorden, omdat het hier inmiddels om een 68-jarig schildersjubileum gaat. Maar dat het allemaal begon met een huis-, tuin- & keukenschilder weet hij nog als de dag van gisteren: ‘Die man woonde boven ons en hoewel hij gewoon huisschilder was, schilderde hij in zijn vrije tijd grote doeken met historische taferelen over de moord op Julius Caesar en zo. Dat hing dan in zijn kamertje drie hoog boven zijn bed. Ik was elf jaar, Nederland was nog onbedorven, van oorlog hadden we nog niet gehoord. Die bovenbuurman was heel vriendelijk en toen hij zag hoe prachtig dat schilderen mij leek, gaf hij me wat verf tubes en stukjes doek cadeau. Zo ben ik begonnen

Boven:
Onder:

te schilderen. Aanvankelijk liet ik me wel inspireren door de kalenders die mijn moeder van haar werk meenam, met werken van Louis Apol [1850–1936], ik herinner me een wintergezicht en een Arabische poort met bloemen. Maar op twaalf-, dertienjarige leeftijd ging ik echt buiten schilderen. Stadsgezichten van de Jordaan, de Westertoren, al die dingen.'

Hoewel jong en onervaren, had Jantje vrijwel onmiddellijk succes. Niet alleen oogste hij complimenten van collega amateur-buitenschilders (van wie er destijds veel waren), maar er ontstond ook vrijwel direct vraag naar zijn werk. Sierhuis: 'Ja, merkwaardig, dat is altijd zo geweest. Mensen vonden het mooi en boden aan het van me te kopen. Meer om me te helpen misschien, denk ik achteraf, al waren het best mooie schilderijtjes. Kijk, hier staat er nog een. De sluis. Een heel karwei was dat, want ik wilde dat bootje vangen en daar was natuurlijk maar weinig tijd voor. Dat is me toch aardig gelukt.'

Het opmerkelijke aan de schilderijen uit Sierhuis' allerprilste begin is dat de gebruikelijke naïviteit die met die leeftijd samengaat, volledig ontbreekt. Net als met Picasso het geval was, schilderde Sierhuis vrijwel direct in een volwassen stijl, ook al was die nog sterk beïnvloed door zijn directe voorbeelden als Breitner, Sluifjters, Van Dongen en Van Gogh (die hem inspireerde tot een zelfportret dat moeiteloos in 'De Aardappeleters' zou kunnen worden ingevoegd). Zijn succes op straat kwam al tijdens de oorlog goed van pas, omdat hij er in die moeilijke jaren zijn moeder mee ondersteunde: 'De helft van wat ik verdiende gaf ik aan haar.'

Een doek heeft twee kanten

Natuurlijk waren zijn succesjes incidenteel. Verf en vooral doek bleven tot in de jaren vijftig om offers vragen, maar de inventieve jongeman vond op zeker moment een perfecte oplossing voor financiële problemen: 'Nou ja, een doek heeft twee kanten, zeg ik altijd maar. Als je dit keurige, ingetogen meisje ziet en je draait het om, zie je haar naakt haha! Op de achterkant natuurlijk.' En zo loste ook zijn huisvestingsprobleem (Sierhuis ging zo rond zijn veertiende uit huis) zich al snel op: 'Een man sprak me aan op straat en vroeg me of ik wel een plek had. Hij had een kist in zijn tuin, een container van twee bij drie meter en daar mocht ik wel in wonen. Schilderen deed ik daar bovenaan de trap, drie hoog, in dat huis, want daar was een dakluik van glas. Ik hing mijn doek dan precies op die plek aan de muur waar het licht op viel.'

Boven:
Onder:

Academie

Hoewel Sierhuis zich in zijn avontuurlijke beginjaren nergens om bekommerde en gewoon deed wat zijn hart hem ingaf, stuurde een kenner hem op zeker moment door naar een gerenommeerde docent van de Rijksacademie. Jan werd prompt aangenomen en belandde van straat in een prestigieus schilderklasje. Het werd geen succes: 'Ik wilde me er echt wel in verdiepen. Ik vond het hartstikke interessant, aan motivatie ontbrak het niet. Maar ik zat daar ineens van 9 tot 5 in een klas eindeloos opdrachten te tekenen. Dat lag me niet. Bovendien tekende ik er met Siberisch krijt en zo zwart, dat ik al snel de hele klas aanstak. Na twee of drie maanden ben ik maar weer op straat verder gegaan, mogelijk tot opluchting van de docenten.'

Er bleek overigens ook een lichtpuntje aan de academie te zitten: 'Er zaten veel rijkeluismeisjes op. Die namen elke dag fantastisch belegd brood en lekkernijen mee als lunch en dat aten ze natuurlijk bij lange na niet op. Dat kregen wij dan en in die dagen vlak na de oorlog hadden de meeste mensen het niet breed.'

**'Een doek heeft twee kanten.
Als je dit keurige,
ingetogen meisje omdraait,
zie je haar naakt haha'**

Dat het met de motivatie wel goed zat, bleek toen Sierhuis enkele jaren later uit eigen beweging terugkeerde: 'Ik wilde me er toch op een meer gerichte manier in verdiepen. Ik merkte misschien dat mijn talent zich zo spontaan niet volkomen kon ontwikkelen. Ik wilde meer over techniek weten en een wisselwerking met professionals aan kunnen gaan.' Ook dat lukte aardig en Jan mocht uiteindelijk zelfs meedingen naar de Prix de Rome: 'Ik won hem niet en dat was maar goed ook, want wie die prijs ook won, daar werd later niets meer van vernomen. Ik kreeg wel een reisbeurs van 2.500 gulden, waarvan ik toen naar Bretagne ben gegaan.'

Parijs

Het reizen bleek voor Sierhuis een bron van inspiratie. Hij ontdekte nieuwe culturen, nieuwe kleuren en snoof in Parijs al vroeg la vie bohème op. Parijs bleek net als voor zovele kunstenaars ook voor hem de stad van zijn dromen: 'Dat was het kunstcentrum van de wereld. Alles wat cultureel iets voorstelde was daar actief. Dat was al zo in Picasso's dagen en zeker in de jaren veertig en vijftig. Alle kunstenaars zaten er, de schrijvers, Sartre en de grote chansonniers, Boris Vian, Edith Piaf, noem maar op. Thuis in Nederland bleek het in die dagen overigens ook allemaal niet zo slecht geregeld als andere kunstenaars later wel eens doen voorkomen. Sierhuis herinnert zich die periode als een tijd van dik tien jaar luilekkerland, waarin de BKR (Beeldende Kunstenaars Regeling) zorgde voor brood op de plank. 'Na de oorlog zeiden die verzetsjongens: 'Die kunstenaars, daar hebben er veel van in het verzet gezeten. Die kunnen we niet in de steun laten verkommeren.' Eerst werd de uitkering dan uitgekeerd op de eerste verdieping van een museum, in plaats van aan het steunloket. Later werd er een regeling bedacht waarbij de staat in ruil voor steun in materialen

Boven:
Onder:

???????

en later ook geld schilderijen aankocht. En daar bovenop mocht je dan nog ruim f 10.000 bijverdienen!

Afgeserveerd

Aan dat luilekkerland, waar generaties kunstenaars tot ver in de jaren tachtig misbruik van hebben gemaakt, kwam een eind toen Sierhuis begin jaren zestig een nieuwe weg insloeg. Tot dan toe was hij een van de drijvende expressionistisch-realistische kunstenaars geweest, die met redelijk succes exposeerde (al voor zijn academieperiode haalde directeur Willem Sandberg hem naar het Stedelijk Museum, waar hij sindsdien aan diverse groepstentoonstellingen deelnam). Maar begin jaren zestig bekeerde hij

zich tot een agressieve, abstract-expressionistische stijl. In een schilderij als 'Zwaardvisser', geïnspireerd op Hemingways 'The Old Man And The Sea', zullen weinigen de visser of de zwaardvis herkennen. Sierhuis: 'Ineens viel de kunstcritiek over me heen; schreef dat ik mijn talent vergooide, dat ik was gecorrumpeerd door Sandberg. Niets deugde meer en rond 1962 werd ik uit de BKR gegooid. Mijn werk zou plotseling een sterke daling aan kwaliteit vertonen en er zou geen vraag meer naar zijn.'

'Waarom in mijn atelier zoveel schilderijen staan? Nou, ik ben workaholic. En ik koop ook nog wel eens een schilderijtje... van mezelf'

Zoals altijd in het toch vrij gelukkig verlopen leven van Sierhuis, was de redding nabij. Sandberg zelf kwam even later in zijn atelier voorbij en toonde zich onder de indruk van precies dat zwartgallige abstracte werk. 'Jan', zei hij, 'Ik heb het altijd in je zien zitten, maar je was nog niet volgroeid. Je was beloftevol en ik dacht wel dat het wat kon worden met je, als jij je zou blijven ontwikkelen langs de lijn die je had ingezet. Nu heb je echt een bijzonder niveau bereikt.' Die erkenning van de zijde van de abstracte school bracht natuurlijk weer een heel nieuw kunstleven met zich mee. Niet dat het Sierhuis lang heeft beziggehouden, want de figuratieve elementen keerden al snel terug in zijn steeds kleurrijker wordende werk.

Jan goes Latin

Grote indruk maakten reizen naar Cuba, Corsica en Mexico. Die landen waren in die dagen natuurlijk een stuk exotischer en een verblijf daar was een stuk avontuurlijk dan vandaag de dag. Sierhuis: 'In Cuba was net de revolutie geweest. Ik loop dat plein op en sta er oog in oog met Ché Guevara. Die was daar net een toespraak aan het houden. Dat zijn dingen waar je later nog wel eens aan terugdenkt. Ik heb er nog een plaat gekocht, met een toespraak van hem erop.'

Dergelijke bescheiden herinneringen kenmerken Sierhuis eigenlijk ook in zijn werk. Hij heeft het niet over de grote lijnen in de geschiedenis, of de moraal van het verhaal. Ché Guevara en Fidel Castro zien spechten vlak na de revolutie, dat zijn simpelweg fascinerende ervaringen. Tegelijkertijd is hij is geen Andy Warhol, die daar meteen iconen omheen schiep, maar een kunstenaar, die zich in die landen juist liet inspireren door de kunst, het leven en de kleurenrijkdom. Hij is ook lang op Corsica geweest. 'Een jaar, omdat ik geen geld had voor de terugreis. Maar toen kwam er een dokter met zijn vrouw, neef en aanhang en die man wilde graag schilderen. Hij vroeg me of ik hem geen les wilde geven. Hij zou me daarvoor betalen, hetgeen hem een perfect excuus gaf om bij zijn familie weg te komen. Toen hij uiteindelijk moest vertrekken heeft hij me geld gegeven om naar huis te gaan.'

Boven:
Rechts:

Maanden in Mexico brachten hem uiteindelijk als belangrijkste herinnering de ontmoeting met een naamloze indiaan: 'We hadden een auto en reden door dat land. Op een gegeven moment zit daar die indiaan langs de weg, niets te doen. Ik rijd door, maar mijn vriend zegt: 'He stop, je moet die man meenemen. Die wacht op een lift. Hij gaat er niet om bedelen, maar wacht gewoon tot er iemand stopt.' Dus ik rijd terug en inderdaad, die indiaan stapt in en wijst ons de weg naar waar hij heen moest. Het werd steeds afgelegener, tot we in een soort cactuswoestijn belanden. Toen dat een oerwoud van cactussen werd stapte hij uit en verdween tussen de stekels. Mijn reisgenoot vertelde me even te wachten, volgens hem ging er nog wat gebeuren. En inderdaad: ineens komt er een hele indianenstam uit die cactussen tevoorschijn! Die mensen hadden daar allemaal hutjes tussen gebouwd en nodigden ons uit met hun te eten. Ze boden ons zelfgestookte tequila aan, recht uit de cactussen getapt. Een wonderlijk beeld dat me altijd is bijgebleven.'

De toekomst

Sierhuis is 78 jaar. Voorzichtig heeft hij al eens om zich heen gekeken naar successierechten en de nalatenschap voor zijn kinderen. Hij heeft een atelierhuis in Spanje, zijn atelier in Amsterdam en zijn woning in Ransdorp en (sinds 1958) een vrouw, Tine, en twee zonen, Sandro en César. Maar echt iets regelen, dat kan altijd nog. 'Ik ben net begonnen aan een nieuw schilderij en mijn motto is dat je de duvel niet uit de doos moet halen. Gewoon doorgaan, dat is het beste. Er moet nog zoveel gebeuren. Er is van de week [bij windstilte – RS] een dakpan van mijn dak gewaaid, die moet ik repareren. Hier moet ook nog wat worden verspijkerd, maar ik moet eerst mijn decoupeerzaag vinden...' Hij wijst met een wijde boog om zich heen: 'Begin er maar aan, straks zoek je hier alles af en dan ligt ie in Spanje, zal je altijd zien!'

